

Arhiv Bos. Krajine B. Lu
ABK

POLITIČKA AKTIVNOST BRACE ALAGIĆ

Brojna porodica Alagića živjela je u izuzetno teškim materijalnim uslovima jer je sa malom šumarskom platom trebalo izdržavati jedanaestoro djece. Šumar Pašo Alagić vršio je nadzor nad šumama na području Manjače. Od samog početka morao je izdržavati i svog oca Ahmeta, rodom iz Počitelja u Hercegovini, osiromašenog posjednika koji je došao u Banju Luku neposredno poslije austrougarske okupacije. U Gornjem Šeheru kupio je kućicu sa baštom, u kojoj je porodica cijelo vrijeme živjela. U toj je kući Pašo osnovao porodicu oženivši se oko 1904. godine sa Sejdom Turšić, rodom iz Glamoča, koju je upoznao u Sarajevu i ubrzo je i oženio. Od 11-oro djece koliko su imali u braku, odrasla je osmero: Muhamed (rođen 1905. ili 1906.), Raziya (1907), Husein (1909), Arziya (1914, udata Šaškin), Adil (1917.), Mehmed (1919.), Ifeta (1924, udata Bjelina) i Hajrija (1926, udata Gazić). Izdržavati tako brojnu porodicu bilo je zaista teško. Jedva se sastavljalo kraj s krajem. Uvijek više gladni nego siti. Nakon penzionisanja našeg oca Paše, 1936. ili 1937. godine, bilo je još teže. Trebalo je obezbjeđiti odjeću i obuću, a i skromnu hranu da se ne bi gladovalo, mada smo rijetko bili siti.

Sva djeca, ipak, završila su osnovnu školu u Gornjem Šeheru. Muška djeca školovala su se dalje ili išla na zanate. Husein je završio 5 razreda Realne gimnazije u Banjoj Luci, ali prekida školovanje u gimnaziji iz meni nepoznatih razloga. Nakon jednogodišnje pauze upisuje se u Pomorsku akademiju u Bakar. U drugoj godini školovanja došlo je do nekog sukoba političke naravi. Ne znam šta je bio povod prekida školovanja: ili je sam napustio školu ili je bio isključen. Vratio se kući, ali se

zadržao svega 15-20 dana. Otputovao je od kuće rekavši da ide da traži posao. Bili smo iznenađeni kad nam se javio iz Liona u Francuskoj, mjesec dana nakon odlaska. U Francuskoj je ostao godinu i po dana. Došao je ponovo ukući 1934. godine. Tražio je bilo kakav posao, ali ga nije mogao naći. Na jedno obećanje da će da zaposliti otputovao je u Sarajevo, ali su ga prevarili. To ga je psihički jako pogodilo. Bio je strašno deprimiran, u nekoj vrsti psihičkog šoka. U tim trenutoima, ne razmišljajući, pokušao je da izvrši samoubistvo. Prerezao je vene na rukama, ali hitnim prebacivanjem u bolnicu bio je spasen. Zadržali su ga na liječenju oko mjesec dana. O ovom slučaju pisala je u ono vrijeme i štampa.

Poslije izlaska iz bolnice došao je kući i živio ponovo s nama. Bio je i dalje utušen. Vidjelo se na njemu da mu je teško. Teško mu je padalo što kao odrastao čovjek ne radi i ne može da doprinese porodici. Nakon jedno 2-3 mjeseca dobio je rješenje za prijem u službu Ministarstva saobraćaja. Položio je neki kurs i bio postavljen za prometnika u željezničkoj stanici - grad u Banjoj Luci. Na radnom mjestu prometnika ostao je do 1940. godine, kada je premješten u Gospić. Tamo je ostao do kapitulacije stare Jugoslavije. Nakon uspostavljanja ustaške vlasti vraća se u Banju Luku. Na očevo pitanje zašto je napustio posao, Husein je odgovorio da nije htio da polaže zakletvu vjernosti ustaškoj NDH.

Muhamed je završio jedan razred gimnazije i nakon toga prešao na izučavanje kovačkog zanata kod Ibrahima Čauševića. Završio je zanat, ali posla nije bilo. Problem zaposlenja pratio je stalno porodicu. U potrazi za poslom Muhamed frentuje, odnosno odlazi je tamo gdje je mogao naći zaposlenje makar i na veoma kratko vrijeme. Radio je u raznim mjestima Bosanske krajine i Sarajevu, a od 1937/38. godine u Sloveniji. Radio je pretežno u Mariboru, gdje ga je i zatekao rat. Poslije okupacije nije dolazio u Banju Luku. Negdje u maju ili junu 1941. godine dobili smo vijest od njega da ostaje tamo i da se za njega ne brinemo. Kasnije smo čuli da je ilegalno radio i da je bio u slovenačkim partizanima od 1941. godine, a da je poginuo u Prešernovoj brigadi 1943. godine.

Adil je nakon osnovne škole završio bravarsko mehani-

čarski zanat kod majstora Franje Čengića i Bernardića. Poslije završetka zanata izvjesno je vrijeme radio kod poslodavca Čengića, nekih šest mjeseci. Pošto posla nije bilo dovoljno ni za samog majstora, Adil je morao pauzirati. Radio je po nešto kod kuće, ali malo i rijetko. Tako je to trajalo do jeseni 1937. godine, kada je pozvan u vojsku. Služio je u avijaciji na vojnom aerodromu kod Niša. Kadrovski rok trajao mu je dvije godine, ali su ga aktivirali i on je ostao kao avio mehaničar na aerodromu. Na jedno mjesec dana pred izbijanje aprilskog rata 1941. godine prekomandovan je u Mostar, također na vojni aerodrom.

U aprilskom ratu jedna grupa pilota i mehaničara na vojnom aerodromu u Mostaru namjeravala je da se avionima prebaci u SSSR. U toj grupi bio je i Adil, tada već član KPJ. Mislim da je u KPJ primljen prije 1940. godine jer se prilikom dolazaka u Banju Luku povezivao sa banjalučkim komunistima. Inače je bio veoma blizak sa Idrizom Maslom, Muhamedom Kazazom i drugim komunistima. Kad su se na aerodromu spremali za polijetanje, prišao mi je po dolasku Adil, uslijedio je napad njemačke avijacije. Oni avioni koje su već pripremili za lijet sa dodatnim rezervoarima goriva bili su uništeni.

Adil je izbjegao zarobljavanje. Vratio se u Banju Luku negdje u maju 1941. godine. Odmah se povezo sa partijskim drugovima. Ubrzo je uslijedio poziv da se javi na dužnost na vojnom aerodromu u Zaluzanima. Pošto se radilo o mobilizaciji u vojsku NDH, javio se partijskim drugovima konsultujući ih šta da preduzme, odnosno da li da se javi ili ne. Rekli su mu da se javi na poziv jer će tamo biti potreban za ilegalni rad, a i da će na taj način najviše moći doprinijeti ilegalnom političkom radu i prikupljanju oružja. Adilu je teško padalo što će morati nositi uniformu omražene ustaške države u službi okupatora.

Tada nisam znao niti mogao znati u kom se obimu kretao njegov ilegalni rad. Kasnije sam tek saznao da je to bila veoma aktivna ilegalna grupa u kojoj su bili Jovanka Čović-Žuta, Radovan Vulin, Adil Alagić, Stanko Rimac i drugi i da je povezana radila na vezi sa Kozarom i područjem Lijeveča. Adil je samo sticajem okolnosti uspio da se spasi, odnosno izbjegne hapšenju

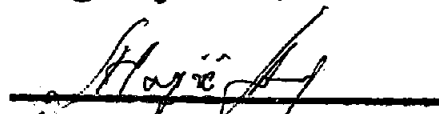
i ode u partizane. Neki konfident ih je izadao, kome će poslije rata biti suđeno, i većina je bila uhapšena.

Pred sam odlazak u partizane mi je rekao da je imao zadatak da likvidira ustaškog agenta Ratka Paternostera, ali da zadatak nisu uspjeli da izvrše. Iz toga sudim da je za taj zadatak bio zadužen ne samo Adil, nego i neko drugi, možda i grupa.

Jedno veče sjedili su u "Kasinu" Adil, Asim Osmančević i mislim Munib Demirović. S njima je bio i Stanko Rimac. U taj je lokal češće navraćao i Ratko Paternoster. Kad je u kasnim noćnim satima Paternoster izašao iz lokala za njim su pošli Adil, Stanko Rimac i Asim Osmančević. Adil je pošao prema njegovoj kući da ga dočeka i pištoljem ubije. Međutim, sa Ratkom Paternosterom bilo je još nekoliko agenata. Plan se nije mogao realizirati. Trebalo je čekati drugu priliku.

Međutim, par dana iza toga uslijedila je provala i hapšenje Rađovana Vulina, Stanislava Rimca i drugih. Adil je znao da su mu za petama. Istog dana preko veze prebacio se u partizane. Otišao je preko Šehitluka. Samo se jednom iz partizana javio, i to iz Bočea.

Kasnije smo čuli da je 1942. godine poginuo u borbi sa četnicima. Grupu partizana u Osnovnoj školi u selu Blatnica kod Teslića, jedno 5-6 sa Adilom, opkolila je grupa četnika. Skoro svi su u borbi izginuli. Teško ranjenog Adila četnici su strahovito mučili, čak i pekli. O tome mi je kasnije pričao neki Hamdija iz Šipraga, čijeg se prezimena ne mogu sjetiti.

(Mehmed Alagić)

